Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2013, sp. zn. 7 Tdo 98/2013, ECLI:CZ:NS:2013:7.TDO.98.2013.1

Číslo: 73/2013

Právní věta:

Z ustanovení § 38 odst. l a § 96 odst. l tr. zákoníku vyplývá, že ukládání ochranného léčení je ovládáno zásadou přiměřenosti. Mezi hlediska přiměřenosti ochranného léčení náleží mimo jiné „nebezpečí, které od pachatele v budoucnu hrozí pro zájmy chráněné trestním zákonem“. Není-li toto nebezpečí dostatečně konkrétní, nehrozí-li aktuálně, postrádá-li nezbytnou míru reálnosti a má-li jen všeobecný a neurčitý charakter potencionálnosti, není splněna podmínka přiměřenosti jeho uložení, a to ani v ambulantní formě.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 27.02.2013

Spisová značka: 7 Tdo 98/2013

Číslo rozhodnutí: 73

Číslo sešitu: 9

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Ochranné léčení, Zásada přiměřenosti trestní sankce

Předpisy: § 38 odst. 1 tr. zákoníku
§ 96 odst. 1 tr. zákoníku
§ 99 odst. 1 tr. zákoníku

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud z podnětu dovolání obviněného P. D. podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Hradci Králové-pobočka v Pardubicích ze dne 7. 11. 2012, sp. zn. 14 To 287/2012, a usnesení Okresního soudu ve Svitavách ze dne 5. 10. 2012, sp. zn. 2 Nt 758/2011, jakož i další rozhodnutí na zrušená usnesení obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. Okresnímu soudu ve Svitavách přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Usnesením Okresního soudu ve Svitavách ze dne 5. 10. 2012, sp. zn. 2 Nt 758/2011, bylo obviněnému P. D. podle § 239 odst. l tr. ř., § 99 odst. l tr. zákoníku uloženo psychiatrické ochranné léčení v ambulantní formě. Stížnost obviněného byla usnesením Krajského soudu v Hradci Králové –

pobočka v Pardubicích ze dne 7. 11. 2012, sp. zn. 14 To 287/2012, podle § 148 odst. l písm. c) tr. ř. zamítnuta.

Obviněný podal prostřednictvím obhájce v zákonné lhůtě dovolání proti usnesení Krajského soudu v Hradci Králové-pobočka v Pardubicích. Výrok o zamítnutí stížnosti napadl s odkazem na důvody dovolání uvedené v § 265b odst. l písm. g), j) tr. ř. Zpochybnil správnost skutkových zjištění, podle nichž se dopustil jednání vykazujícího jinak znaky trestného činu, vyjádřil nesouhlas s právní kvalifikací tohoto jednání a zvláště pak své námitky zaměřil na to, že soudy se dostatečně nevypořádaly s otázkou přiměřenosti ochranného léčení. Obviněný se dovoláním domáhal toho, aby Nejvyšší soud zrušil napadené usnesení a aby přikázal Krajskému soudu v Hradci Králové-pobočka v Pardubicích věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout.

Státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství ve vyjádření k podanému dovolání označil dovolání za důvodné v části týkající se přiměřenosti ochranného léčení. Poukázal na souvislost této otázky s otázkou nebezpečnosti pobytu obviněného na svobodě a v tomto ohledu zpochybnil opodstatněnost uložení ochranného léčení, zvláště když jde o případ verbálního deliktu a když o uložení ochranného léčení bylo rozhodnuto se značným časovým odstupem od spáchání skutku, aniž se obviněný mezitím znovu dopustil nějakého jednání, které by bylo možné pokládat za trestný čin. Navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napadené usnesení a aby přikázal Krajskému soudu v Hradci Králové-pobočka v Pardubicích věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout.

Nejvyšší soud přezkoumal podle § 265i odst. 3 tr. ř. napadené usnesení i předcházející řízení a shledal, že dovolání je důvodné, pokud se opírá o dovolací důvod uvedený v § 265b odst. l písm. j) tr. ř. a pokud je založeno na námitkách týkajících se jednak nebezpečnosti pobytu obviněného na svobodě a jednak přiměřenosti ochranného léčení.

Soudy rozhodovaly v této věci znovu poté, co jejich předcházející rozhodnutí o uložení ochranného léčení zrušil Nejvyšší soud usnesením ze dne 15. 12. 2011, sp. zn. 7 Tdo 1521/2011, jímž zároveň přikázal Okresnímu soudu ve Svitavách věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout. V nově provedeném řízení byly vady, vytknuté citovaným usnesením Nejvyššího soudu, odstraněny pouze zčásti. Přijatelně byl zjištěními Okresního soudu ve Svitavách, s nimiž se v napadeném usnesení ztotožnil také Krajský soud v Hradci Králové-pobočka v Pardubicích, vymezen skutek, kterého se obviněný dopustil, a tento skutek byl oběma soudy správně posouzen tak, že jinak vykazuje znaky přečinu výtržnictví podle § 358 odst. l tr. zákoníku s tím, že obviněný za něj není trestně odpovědný z důvodu nepříčetnosti.

Skutek spočíval podle zjištění soudů v podstatě v tom, že obviněný nejméně od srpna 2008 do prosince 2010 v obci L., okr. S., na veřejně přístupném místě, případně u svého domu, pokřikoval na občany obce vulgární a nevhodné výrazy, kterými je opakovaně a dlouhodobě urážel, zejména Z. Z., J. P., E. B., L. M. a L. J.

Dovolacím důvodem nejsou námitky, které obviněný zaměřil proti těmto skutkovým zjištěním a proti tomu, jak soudy hodnotily důkazy, na jejichž podkladě učinily tato zjištění. Pokud je dovolací důvod podle § 265b odst. l písm. g) tr. ř. vymezen jako „nesprávné právní posouzení skutku nebo jiné nesprávné hmotně právní posouzení“, má se tím na mysli právní posouzení skutku, tak jak ho zjistily soudy, a nikoli jak ho v rámci své obhajoby prezentuje obviněný, a jiným nesprávným hmotně právním posouzením (míněno jiným, než je právní posouzení skutku), se rozumí rovněž právní posouzení takových skutkových okolností, které zjistily soudy. Napadat skutková zjištění soudů, která jsou základem rozhodnutí o uložení ochranného opatření, nepřichází v úvahu ani prostřednictvím dovolacího důvodu podle § 265b odst. l písm. j) tr. ř., jímž je to, že nebyly splněny „podmínky stanovené zákonem pro jeho uložení“. Tímto vymezením dovolacího důvodu podle § 265b odst. l písm. j) tr. ř. se míní podmínky pro uložení ochranného opatření při těch skutkových zjištěních, která

učinily soudy. Mimo rámec obou dovolacích důvodů je tudíž polemika obviněného se svědeckými výpověďmi poškozených a se skutkovými zjištěními, která soudy učinily na podkladě těchto výpovědí.

Správnost právního posouzení skutku jako činu, který jinak je přečinem výtržnictví podle § 358 odst. l tr. zákoníku, obviněný zpochybnil námitkou, že jeho verbálním projevům nebylo přítomno více osob. V tomto ohledu je dovolání zjevně neopodstatněné. Přítomnost nejméně tří osob je podmínkou veřejného spáchání trestného činu podle § 117 písm. b) tr. zákoníku. Avšak vedle spáchání činu „veřejně" je alternativním znakem přečinu výtržnictví podle § 358 odst. l tr. zákoníku jeho spáchání „na místě veřejnosti přístupném" a naplnění tohoto znaku není vázáno na přítomnost jiných osob. Tento zákonný znak byl evidentně naplněn, a to i v případech, kdy obviněný pronášel vulgární a urážlivé výroky u svého domu, např. na zahradě, protože pronášené výroky byly vnímatelné na místě veřejnosti přístupném.

Podmínky pro uložení ochranného léčení podle § 99 odst. l tr. zákoníku jsou stanoveny tak, že soud uloží ochranné léčení mimo jiné tehdy, jestliže pachatel činu jinak trestného není pro nepříčetnost trestně odpovědný a jeho pobyt na svobodě je nebezpečný. Zároveň musí být ukládání ochranného léčení, které spadá do okruhu sankcí podle § 36 tr. zákoníku, ovládáno zásadou přiměřenosti, jak to vyplývá z ustanovení § 38 odst. l tr. zákoníku, § 96 odst. l tr. zákoníku.

Napadené usnesení Krajského soudu v Hradci Králové-pobočka v Pardubicích i předcházející usnesení Okresního soudu ve Svitavách vyznívají krajně nepřesvědčivě v otázce nebezpečnosti pobytu obviněného na svobodě a v otázce přiměřenosti uloženého ochranného léčení.

Závěr o nebezpečnosti pobytu obviněného na svobodě soudy učinily na podkladě té části znaleckého posudku z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, v níž znalec označil pobyt obviněného na svobodě za „potencionálně nebezpečný, neboť hrozí riziko recidivy trestného jednání". Otázku přiměřenosti ochranného léčení soudy vyřešily především konstatováním, že jeho uložení je nezbytné s ohledem na četnost a zvyšující se intenzitu verbálních útoků obviněného, a dále pak úvahou, podle které ambulantní forma ochranného léčení „nebude žádnou podstatnou měrou omezovat obviněného v jeho osobní svobodě, nicméně může přinést kýžený efekt". Tyto úvahy by byly akceptovatelné za situace, že by o uložení ochranného léčení bylo rozhodnuto bezprostředně či krátce po spáchání činu. V dané věci však bylo rozhodnuto s odstupem téměř dvou roků, přičemž v průběhu této doby obviněný již neopakoval jednání, které by se dalo posoudit jako trestný čin. V odůvodnění usnesení Okresního soudu ve Svitavách sice byly zmíněny některé konflikty, k nimž mělo dojít mezi obviněným a poškozenými v době po spáchání činu, avšak ze strany obviněného nešlo o jednání, které by odpovídalo trestnému činu, nehledě na nejasnost, neurčitost, zprostředkovanost a celkovou nejistotu, s níž se Okresní soud ve Svitavách zmiňoval o jednání obviněného v době po spáchání posuzovaného činu. Výrazný časový odstup od spáchání činu se tak stal okolností, se kterou je sotva slučitelný závěr o pouhém „potencionálním" nebezpečí recidivy ze strany obviněného. Toto nebezpečí, má-li jím být odůvodněno uložení ochranného léčení, musí být konkrétní, aktuální a reálné. Pokud se „kýženým efektem" (viz str. 6 usnesení Okresního soudu ve Svitavách) rozumí stav, kdy obviněný již nenapadá jiné osoby způsobem odpovídajícím trestnému činu, pak se logicky nabízí úvaha, že tento efekt nastal a je demonstrován skutečností, že po dobu prakticky dvou roků od spáchání posuzovaného činu nedošlo ze strany obviněného k recidivě činu jinak trestného. Mezi hlediska přiměřenosti ochranného léčení náleží mimo jiné „nebezpečí, které od pachatele v budoucnu hrozí pro zájmy chráněné trestním zákonem" (§ 96 odst. l tr. zákoníku). Není-li toto nebezpečí dostatečně konkrétní, nehrozí-li aktuálně, postrádá-li nezbytnou míru reálnosti a má-li jen všeobecný a neurčitý charakter potencionálnosti, nelze ho právě pro nedostatek přiměřenosti akceptovat jako důvod takového zásahu do sféry soukromého života, jakým je uložení ochranného léčení, byť jen v ambulantní formě. Jeho uložení je v takovém případě naopak porušením ústavně garantovaného základního práva na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života podle čl. 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. Pro úplnost je třeba zdůraznit, že hrozící nebezpečí uvedené v § 96

odst. l tr. zákoníku tu musí být v době rozhodování soudu o uložení ochranného léčení. To soudy evidentně pominuly, jak o tom svědčí jejich důraz na okolnosti vztahující se k době spáchání činu (tj. na četnost verbálních útoků a jejich zvyšující se intenzitu) a absence jakékoli hodnotící úvahy ve vztahu k době rozhodování.

Za stavu, při kterém bylo rozhodnuto o uložení ochranného léčení, se tak stalo, aniž byly splněny podmínky stanovené zákonem pro jeho uložení, a to ve smyslu dovolacího důvodu podle § 265b odst. l písm. j) tr. ř.

Nejvyšší soud proto z podnětu dovolání obviněného zrušil jak napadené usnesení Krajského soudu v Hradci Králové-pobočka v Pardubicích, tak usnesení Okresního soudu ve Svitavách jako součást řízení předcházejícího napadenému usnesení, zrušil současně také všechna další obsahově navazující rozhodnutí, která tím ztratila podklad, a přikázal Okresnímu soudu ve Svitavách, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Okresní soud ve Svitavách znovu rozhodne o návrhu státního zástupce na uložení ochranného léčení, a to se zřetelem k právním názorům vysloveným v tomto usnesení Nejvyššího soudu.